



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## **Universitätsbibliothek Paderborn**

### **Tractatus De Statu Hominis Morali In Vita Et Post Mortem**

**Opfermann, Paul**

**Moguntiae, 1769**

Quæstio III. An dari possit invincibilis ignorantia Juris præsertim naturalis?

**urn:nbn:de:hbz:466:1-40701**

*turalis non excusat, cum sit scriptum in corde hominis.* Ad 2dum. Regula hæc juxta morem Jctorum tenet maximè pro foro externo, fundaturque in præsumptione, quòd quisque non ignoret ea, quæ clari Juris sunt. Si verò ad scientiam Juris naturalis restringas, & ipsa obtinet in iis, quæ ad prima principia spectant.

## Q U A E S T I O III.

*An dari possit invincibilis ignorantia Juris præsertim naturalis?*

63. *Jansenius L. 2. de statu nat. laps. c. 2. 3. & seqq.*  
 Varia *J*ideo negat ignorantiam Juris naturalis excusare  
 fen- à peccato, eo quod ista ignorantia, utut respectu nostris  
 ten- invincibilis atque involuntaria sit, nihilominus pœna  
 tia. sit peccati originalis. Ex antiquis autem TT. ortho-  
 doxis tametsi omnes concedant, quamlibet ignoran-  
 tiam invincibilem, hoc ipso quòd invincibilis, &  
 involuntaria sit respectu agentis contra legem, ex-  
 cufare à peccato, nihilque eorum, quæ ex tali  
 ignorantia fiunt, nobis imputari à Deo ad culpam;  
 huic tamen propositioni: *Ignorantia invincibilis  
 Juris naturalis excusat à peccato*, videntur aliqui  
 contradicere, ideo videlicet, quia supponunt hanc  
 ignorantiam numquam perfectè invincibilem esse,  
 sed aliquo semper modo ex nostra voluntate depen-  
 dere. Ajunt nempe: *Faciendi, quod est in se,  
 Deus non denegat gratiam.* Homo itaque in hac,  
 vel illa occasione obligationem suam quòd ignoret, ip-  
 se in causa est: culpâ enim hominis accidit, quod  
 necessario ad cognoscendam obligationem lumine sit  
 destitutus, quod Deus ipsi negavit in pœnam volunta-  
 riæ ejusdem socordiæ, quam adversus Deum in alia  
 quadam occasione commisit. *GUILLIELMUS Parisiensis  
 Tract.*

*Tract.* de LL. principium hoc: *Faciendi*, &c. non modò ad ignorantiam legis naturalis, sed ad ignorantiam quoque legis positivæ, immo & *Facti* extendit; & quamvis fateatur, hominem in tali casu tam grave peccatum non admittere, ac fieret, si perfectam rei notitiam haberet, attamen contendit eum re ipsa offensæ contra Deum admittæ reum esse. Fatetur itaque *Jansenius*, dari in nobis ignorantiam invincibilem Juris naturalis quoad certa capita; negat verò eandem nos excusare à culpa, eoquod pœna sit peccati Adamitici. Juxta antiquos autem nonnullos Ignorantia hæc idcirco non excusat à peccato, eoquod respectu nostrî non sit invincibilis, utpote effectus peccati cujusdam actualis, & posita per propriam nostram voluntatem. Systema hoc quamvis defendi possit absque errore in Fide, nam nulla datur Fidei regula, cui istud contrarium evinci possit, atque etiam à Doctoribus Catholicis propugnatum, nec etiam autoritate ecclesiastica reprobatum fuit; sufficiente tamen ratione destituitur, ut patebit ex dicendis.

Jus naturale est ordinatio divinæ voluntatis necessaria circa actiones; vel omissiones creaturæ rationalis per rectam rationem promulgata. Dupli-  
 cia sunt Juris naturalis principia, alia *prima & immediata*, quorum veritatem ratio humana nobis facilè manifestat; cujusmodi sunt: *Deum esse colendum, parentes esse honorandos, ne facias proximo, quod tibi non vis ab altero fieri.* Alia *mediata*, quæ per modum cujusdam necessariæ consecutionis ex illis deducuntur, & quidem eo majore, vel minore operâ, quo propius, aut remotius cum primis & generalibus principiis connexa sunt.

Huc

64.  
Jus  
natu-  
ra.

Huc pertinent obligationes particulares, quas in quolibet statu, conditione, munere, ac generatim in quibusvis vitæ nostræ circumstantiis nostra nobis ratio proponit; quarum præcipuas, & maximè essentielles penetrare discimus, statim ac ratione sic utimur, ut eam consulere, atque in intimis conscientiæ nostræ penetralibus loquentem excipere valeamus. Nonnullæ etiam conclusiones particulares ut ritè deduci queant, opus est gratiæ, & Fidei lumine; sic obligationem illam indispensabilem, qua teneamur nomen dare Orthodoxæ Religioni, vitamque nostram ad Legis Evangelicæ præscriptum insituere; nemo satis umquam penetrabit, nisi interiore Spiritûs S. gratiâ præventus fuerit, & confirmatus.

65. Præter istas ordinationes, quas tamquam à Deo  
 Jus stabilitas ipsa recta ratio nobis proponit; dantur ad-  
 positi- huc aliæ pariter à Deo nobis constitutæ, quæ circa  
 vum. vitæ nostræ directionem ad magis particularia descendunt, atque ad certas circumstantias, ad certos modos obligationes illas determinant; quas tamen ratio modo quodam generali tam erga Deum, quàm erga proximum & semet ipsum proponat; in specie tamen & singillatim hæ non nisi per externam revelationem nobis innotescunt. Quæ omnes vocantur *Jus positivum*. Leges hujusmodi positivæ respectu Judæorum erant præcepta ceremonialia, quæ modos ac ritus peculiare præscribebant, quibus Deus ab hoc coli populo volebat. Talia respectu Christianorum sunt præcepta Evangelii, Ecclesiæ & Superiorum Ecclesiasticorum, &c. Hujusmodi leges qui ignorat, dicitur laborare *ignorantiâ Juris positivi*. Datur præterea *ignorantia facti*, ut  
 siquis

si quis sclopetum exonerans, loco feræ, quam se tra-  
 jicere bona fide putabat, hominem occidit. Igno-  
 rantia tam *Juris*, quàm *facti* nasci potest vel ex  
 nostra negligentia, vel ex impotentia, in qua su-  
 mus, & hæcenus fuimus, discendi ea, quæ igno-  
 ramus. Si ignorantia effectus negligentia nostræ  
 sit, ita ut penes nos solos steterit eam vincere, aut  
 non vincere; dicitur, & est *vincibilis*. Si autem  
 nostrarum virium non fuit eam superare, *invincibi-*  
*lis* nuncupatur. Istud tamen observari hoc loco  
 debet: ut aliqua ignorantia censeatur vincibilis,  
 ita ut imputetur ad culpam; non sufficit, quòd  
 eam quis *physicè* queat vincere, sed necessum est,  
 ut habeat potentiam *moralem*, *h. e.* ut habeat in  
 sua potestate media ad illam vincendam idonea, ea-  
 que cognoscat ordinata esse ad ignorantiam illam  
 depellendam; alioquin ista non erit moraliter vo-  
 luntaria.

*Systema quorundam ex TT. VV. negantium* 66.  
*nullam dari ignorantiam invincibilem Juris na-* Syste-  
*turalis sustineri non debet.* Nam 1<sup>o</sup> solido desti- ma  
 tuitur fundamento etenim fundamentum hujus syste- TT.  
 matis est illud dictum: *Faciendi quod est in se,* quo-  
*Deus non denegat gratiam;* hoc autem diversos rum-  
 recipere sensus potest; potest enim intelligi in sen- dam  
 su hæretico, quem ei adfixerunt *Semipelagiani* VV.  
 dicentes, hominem facientem, quantum ex pro-  
 priis naturæ viribus potest, mereri gratiam voca-  
 tionis ad Fidem. TT. Orthodoxi disputant, quis  
 hujus principii sensus genuinus sit. Ejusdem verò  
 principii applicatio ad peccatum ignorantia profus  
 arbitraria est: nam supposito, actionem ex igno-  
 rantia contra legem positam nobis imputari, vel

quia pro obtinendo lumine Deum non oravimus, vel quia aliam commisimus in divinis socordiam, ob quam lumine isto privari merebamur; cur dicatur hanc pœnam nobis potius obvenire, ubi per ignorantiam contra Jus naturale delinquimus, quàm cum contra Jus positivum agimus? est sane Jus hoc posterius æque morum nostrorum regula, ac illud prius. 2<sup>o</sup>. Immo & falsum est hoc systema: constat enim, quòd ipsi Ss. Patres, veluti AUGUSTINUS & HIERONYMUS, item S. BONAVENTURA, & S. THOMAS sententias oppositas circa materiam Juris naturalis foverint; quis vero dicat, viros hos sanctitate eximios, Deoque acceptissimos hisce luminum subtractionibus admodum pœnalibus à Deo punitos fuisse? quid fiet cum plurima parte hominum illiteratorum, qui Theologos, Confessarios, aut Pastores suos circa casus quotidianos consulere coguntur? omnes isti, quantumcunque bonam intentionem habuerint, peccabunt, nisi Deus speciali providentia eos deduxerit ad consiliarios ejusmodi, qui actuali inspiratione divinâ ad eos bene instruendos idonei sunt constituti. Quis confessarii, Judicis & Pastoris partes sustinere vellet deinceps, aut posset citra periculum propriæ salutis amittendæ? aut certè in quantas perplexitates & perturbationes conjicerentur animi eorum, qui scientiis sanioribus ceteroquin probè imbuti arduis id genus muneribus humeros supponerent?

67. *Dari potest ignorantia invincibilis non solum Dari Juris divini positivi tam apud Fideles, quàm in- potest fideles; sed etiam Juris naturalis, saltem quoad igno. præcepta remotiora. Et quidem infideles inculpa- rentia bili-*

biliter ignorare Legem Evangelicam posse, liquet in-  
 tum ex *proposit*, 68. *Baji damnata: Infidelitas* vinc.  
*negativa, in quibus Christus non est predicatus,* Jur.  
*peccatum est; tum ex Apostolo ad Rom. 10. Quo-* posit.  
*modo credent ei, quem non audierunt? quomodo* & na-  
*autem audient sine predicante? & Christus ipse de* tur.  
*Judæis Joann. 15. ait: Si non venissem, &*  
*locutus fuisset eis, peccatum non haberent.*  
*Nunc autem excusationem non habent de pec-*  
*cato suo . . . Si opera non fecissem in eis,*  
*quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent,*  
*sc. infidelitatis. Igitur illi, qui nihil de Chri-*  
*sto, ejusque operibus audierunt, nullum pec-*  
*catum habent infidelitatis, ut loquitur S. Au-*  
*GUSTINUS Tract. 89. in Joann. Respondeo,*  
*habere illos excusationem non de omni peccato suo,*  
*sed de hoc peccato, quo in Christum non credide-*  
*runt, ad quos non venit, & quibus non est locu-*  
*tus. Id quod multò magis tenet de Infidelibus Eth-*  
*nicis, qui neque legem scriptam habent, neque*  
*Prophetas. Sed & Fidelis cur quædam Legis Evan-*  
*gelicæ præcepta aliquando invincibiliter ignorare*  
*nequeat? certè quod facit defectus promulgationis*  
*totius legis respectu Infidelium; idipsum efficit de-*  
*fectus promulgationis hujus vel istius præcepti re-*  
*spectu personæ particularis. De Ignorantia Juris*  
*naturalis cum quadam restrictione loqui oportet:*  
*nam illud AA. facile largiuntur, præcepta prima*  
*& universalissima invincibiliter ignorari non pos-*  
*se, cùm per se nota sint, & cuius sanæ mentis sta-*  
*tim appareant; id ipsum etiam dicendum videtur*  
*de conclusionibus ex iis proximè deductis, quia &*  
*istæ per facilem & quibusvis, etiam rudioribus,*

obvium discursum eruuntur. Certè qui novit nemini faciendam esse injuriam, hoc etiam intelligit, partem alteram contrahentem non esse lædendam. Unde Apostolus ad Rom. 2. inquit: *Cùm enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi legem non habentes ipsi sibi lex sunt; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut defendentibus in die, cùm judicabit Deus occulta hominum.* Ignorari tamen invincibiliter posse remotiora Juris naturalis præcepta, quæ ex primis principiis operosius deducuntur; pauci sunt, qui negent. *Quædam sunt (inquit S. THOMAS I. 2. q. 100. a. 1. in ☉.) quæ statim per se ratio naturalis cujuslibet hominis judicat esse facienda, vel non facienda, sicut, honora patrem tuum; & non occides, non furtum facies; & hujusmodi sunt absolutè de lege naturæ. Quædam verò sunt, quæ subtiliori consideratione rationis à sapientioribus judicantur esse observanda; & ista sic sunt de lege naturæ, ut tamen indigeant disciplina, qua minores à sapientioribus instruantur.* Et quis à rudibus expectet, ut ea confectaria longiore, & operosiore discursu ex primis Juris naturæ principiis deducant, in quibus ipsi eruditissimi dissident? rectè itaque B. ALBERTUS Magnus (& cum eo TT. ferè omnes) in 2. dist. 12. a. 10. inquit: *Ignorantia Juris est duplex, quia quoddam Jus est universale, quod omnibus imponitur ad sciendum; & quoddam est particulare, quod non scitur nisi per studium. Et puto, quod prima est crassa & supina, non excusans. Secunda*



*unda autem excusat vel à tanto, vel à toto, si est casus multum difficilis.*

*Respondetur ad objecta.*

*Obj. I.* Deus vult omnem suam legem impleri ab homine, alioquin frustra dedisset. *Resp.* Deus vult omnem suam legem impleri à sciente, non verò ab invincibiliter ignorante. Neque ideo inutilis est divina lex positiva, quia non defunt, qui sciant, & impleant; atque ii etiam, qui à statu ignorantiae ad scientiae lumen transferuntur, eidem se subjiciunt, nisi sponte & temere resillant.

*Inst.* Quivis adultus sanæ mentis, etiam infidelis, potest salutem suam consequi; proin etiam depellere valet eorum saltem ignorantiam, quæ scitu necessaria sunt ad salutem. *Resp. D. C.* Ergo potest physicè depellere talem ignorantiam, inquantum potest uberioribus à Deo gratiis præveniri, & adjuvari, ac etiam re ipsa talibus auxiliis instruere-  
*tur, si cum gratiæ adiutorio faceret, quod in se est.*  
*C.* Potest semper depellere moraliter, ita, ut ipsi imputetur ad culpam, si non depellat. *N. C.* Esto autem, quòd infidelis homo gratiâ primâ sibi oblata non utatur; non sequitur continuò ignorantiam, quæ ad subtractionem ulterioris gratiæ sequitur, moraliter voluntariam, & imputabilem ad culpam esse, quia illa duntaxat ignorantia, quæ sequitur ex culpa, culpabilis est, quæ in culpa fuit prævisa, aut potuit humano modo prævideri. Infideles autem neque percipiunt, neque apprehendere moraliter possunt, oblatae sibi gratiæ usum esse me-  
dium

dium à Deo ordinatum, & idoneum ad depellendam Fidei ignorantiam; de qua ne cogitant quidem, aut nunquam cogitarunt.

*Obj. II.* Fidelis adultus orationis & bonorum operum subsidio à Deo impetrare potest notitiam totius legis divinæ; igitur nonnisi vincibiliter ignorat. *Resp. N. A.* Quomodo Fidelis adultus oratione suâ flagitet illud, de quo nec cogitavit unquam, nec aliquid audivit. Sed petat: ubinam promissum aut revelatum est, hanc plenam notitiam à Deo concedendam esse? petierunt procul dubio Ss. THOMAS & BONAVENTURA, ut de tempore, quo poenitentia de admisso scelere agenda foret, statuere certi quid possent; & tamen alteruter ignoravit, cum ille voluit teneri hominem sine mora poenitentiam agere; oppositum iste. Quod vero ait S. AUGUSTINUS L. 1. *retracl.* c. 10. Quòd omnes homines possint præcepta implere, si velint: quia lumen divinum illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; intellige, quòd homini non desit gratia necessaria ad implenda illa præcepta, ad quæ proximè obligatur, quia Deus impossibilia non jubet; ad ea verò præcepta, quæ quis invincibiliter ignorat, obligatio proxima non datur; nam ista libertatem proximam essentialiter aut includit, aut præsupponit; proxima autem libertas cum ignorantia invincibili locum habere nequit.

*Obj. III.* Facienti, quod est in se, Deus non deerit; si itaque homo operam humanam impendat, pravos adfectus & habitus ex animo eliminat, assidue oret, iisque, quibus imbutus jam est, principiis rectè utatur; non foret Deus, ut ex ignorantia labatur; aut si labitur, vincibilis est hæc ignorantia.

rantia. Ita *Steyartius* alique Lovanienses. *Resp.*  
 Quod attinet ad prima & universalissima Juris natu-  
 ralis principia; fatemur hæc à nemine adulto &  
 rationis usum habente diu invincibiliter ignorari  
 posse, quia per se evidentia sunt & aperta, nec ullis  
 obnoxia dubitationibus, nullisque circumstantiis  
 obscurioribus involuta. Id ipsum, saltem genera-  
 tim dici potest de consecrariis, quæ proximam cum  
 illis connexionem habent. Ad remotiores autem  
 conclusiones non nisi longo & difficili ratiocinio ex  
 iis deductas quod attinet; in his errare possunt,  
 immo errarunt viri cæteroquin doctissimi, & sancti-  
 tatis famâ celeberrimi, ut adeo cum ratione suffi-  
 ciente dicatur, ad ordinariam Dei providentiam  
 non pertinere, semper & in omni eventu, cuicum-  
 que homini etiam facienti, quod in se est, communi-  
 care per semet ipsum notitiam eorum, quæ in pri-  
 mis principiis remotius continentur. Erravit cer-  
 tè S. *HIERONYMUS* ep. 11. apud *Augustin.* cum do-  
 cuit simulationem esse licitam; S. *AUGUSTINUS* L.  
 I. de Serm. Dom. in monte c. 16 postquam retulit  
 factum mulieris Antiochenæ, quæ mariti jussu co-  
 piam sui corporis fecerat alteri, ut ab eo auri libram  
 acciperet, quo maritum à captivitate & injusto  
 mortis supplicio eriperet, non audet definire, con-  
 juges illos peccasse inquit: *Nihil hîc in alteru-  
 tram partem disputo, licet cuique æstimare, quod  
 voluit; cum antea de merito loquens dixisset: Nul-  
 lo modo judicans actum illum esse adulterinum,  
 quod & libido nulla, & magnâ mariti charitate,  
 immo se jubente & volente flagitaret.* S. *THO-  
 MAS* contendit Judicem teneri ad condemnandum  
 innocentem juridicè probatum nocentem; opposi-  
 tum

tum docet S. BONAVENTURA. Hos autem viros præstantissimos quis neget debita adhibuisse media, quibus veri notitiam consequerentur? Neque ideo Deus providentiæ suæ legibus defuit, tum quia lumen hujusmodi, quo quis remotiora etiam & obscuriora Juris naturalis principia haberet cognita, extraordinarium est; quod dare petentibus neque promisit, neque tenetur; tum quia talis notitia ad salutem necessaria non est, cum absque illa vitari peccata formalia possint, & salus obtineri. *Ad divinam providentiam* (inquit S. THOMAS q. 14. de verit. a. 11. ad 1.) *pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis ad salutem, dummodo ex ejus parte non impediatur.*

*Inst.* Ad ea, quæ Juris naturalis sunt, Deus non potest non obligare; proin etiam tenetur dare media, quibus in cognitionem illorum perveniatur. *Resp.* Deus non potest non obligare vel proximè, vel remote. C. Semper proximè. *Subd.* Non potest non obligare scientem. C. Invincibiliter ignorantem. N. A. Tota lex naturæ invincibiliter ignorari nequit ab omnibus, quia alioquin Deus nec providè gubernaret creaturam rationalem, nec obtineret finem, quem in productione creaturæ rationalis necessariò intendit, suam videlicet gloriam, divinarumque perfectionum manifestationem. Secus est, si ignorantur conclusiones particulares à primis principiis remotiores, & operoso nonnisi ratiocinio ex illis deductæ; etenim stante hac ignorantia adhuc datur sufficiens norma honestè operandi, promovendique gloriam Dei, & bonum totius universitatis. Siqui DD. veluti S. AUGUSTINUS *Tract. 49. in Joann. S. CHRYSOSTOMUS Hom. 24.*

in *Matth.* S. BONAVENTURA in *Centiloq.* p. I. S. THOMAS Quodlib. 8. a. 13. GRATIANUS, GERSON alique videntur negare, invincibilem Juris naturalis ignorantiam dari posse, intelligi debent de primis principiis, quod ista nequeant invincibiliter ignorari; idque satis constat ex notionibus, quas Juri naturali indiderunt. Sic S. AUGUSTINUS *loc. cit.* ait: *Legem naturalem homines habent in corde defixam. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Ecce lex in corde tuo est: Quod non vis pati, facere noli.* Similiter S. CHRYSOSTOMUS loquitur de primo Juris naturæ principio: *Quaecunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis;* atque ad hujus ignorantiae præsidium confugere ait impossibile esse. Nec Jansenistis favet, quod habet S. THOMAS *l. cit.* *Duobus modis aliquis ad peccatum obligatur, uno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur; alio modo faciendo contra conscientiam, etiamsi non sit contra legem. . . . Illud autem, quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundum conscientiam; nam certum est omne illud esse peccatum formale, quod est contra legem vincibiliter ignoratam, neque excusari per hoc, quod sit juxta conscientiam errore vincibili dictantem, esse licitum, quod agitur.* GRATIANUS compiler *dist. 1.* *Jus naturale dicit esse, quod in Lege & Evangelio continetur, quo quisque jubetur alii facere, quod sibi vult fieri, & prohibetur alii inferre, quod sibi nolit fieri.* GERSON *L. de Pot. Eccles.* ait: *Veritates si cognoscantur per evidentiam naturalem, accipitur Jus propriè naturale.* Siqui alii ex anti-

tiquis TT. negarunt ignorantiam Juris naturalis excusare à peccato, secuti sunt receptum hoc à Jure, maximè Civili axioma: *Ignorantia Juris neminem excusat*; verùm regula ista, quam in absolvendo, vel condemnando reo Leges respiciunt, non est alia, quàm negligentia præsumpta in addiscendis iis, quæ scire quis potuisset, & debuisset; quamvis & ipsi JCTi quosdam, veluti milites, & mulieres ab hac universalitate exceperint.

## CAPUT II.

*De Libertate actus humani.*

68. **H**ostes sui que impugnatores semper plurimos habuit hominis libertas: primi fuere, qui fati necessitate positâ, huic hominis etiam voluntatem subjecerunt; veluti *Democritus*, *Epicurus*, ac re ipsa *Stoici* quoque & *Platonici*, tametsi verbaliter sentire viderentur. Tum HH. veteres, *Valentiniani*, *Manichæi*, ac reliqui similes, contra quos Ss. *IRENAEUS*, *CLEMENS Alexandrin.* & *EPIPHANIUS* disputarunt. His meritò accensentur *Mathematici*, sive *Astrologi judiciarii* omnia ex inevitabili siderum & planetarum influxu metientes. In posteriori atate *Lutherus* liberum arbitrium dixit esse *titulum sine re*: nam inter ejus articulos à *LEONE X.* damnatos 36tus sic habet: *Liberum*, inquit, *arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re.* Hunc suum errorem uberius exposuit in *Comment. ad c. 3. Gen.* & in *L. de servo arbitrio* adversus *Erasmum*, ubi circa initium ait, *quidquid fit à nobis sive boni, sive mali, merâ necessitate fieri.* Quod docuerat *Lutherus*,